

семінари, круглий стіл, консультації. Навчання у формі семінарів-тренінгів пройшли 600 вчителів математики області.

Людмила Гринчук, методист НМЦ професійного розвитку керівних та педагогічних працівників установ і закладів дошкільної та загальної середньої освіти Хмельницького ОІППО

Природнича освітня галузь: 2022-2023 н.р.

Освітня реформа «Нова українська школа» у новому 2022-2023 навчальному році стартує у *базовій школі* за новим Державним стандартом базової середньої освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898.

На основі Державного стандарту розроблена Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України 19.02. 2021 р. № 235), що включає:

- загальний обсяг навчального навантаження на адаптаційному циклі та циклі базового предметного навчання (в годинах), його розподіл між освітніми галузями за роками навчання;
- варіанти типових навчальних планів;
- перелік модельних навчальних програм;
- рекомендовані форми організації освітнього процесу;
- опис інструментарію оцінювання.

Відповідно до Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (додаток 1) загальний обсяг навантаження для вивчення **інтегрованих курсів природничої освітньої галузі становить:**

на тиждень: рекомендована - 2 год;	на рік: рекомендована - 70 год;
мінімальна - 1,5 год;	мінімальна - 52,5 год;
максимальна - 3 год.	максимальна - 105 год.

Заклад освіти самостійно (п.26 Державного стандарту) визначає навчальне навантаження в межах діапазону від «мінімального» до «максимального». У типових навчальних планах навантаження орієнтоване на *рекомендований* навчальний час.

Природнича освітня галузь реалізується через інтегровані курси для 5-6 класів:

- «Пізнаємо природу»;
- «Природничі науки»;
- «Довкілля».

До кожного курсу створено модельні навчальні програми.

Модельна навчальна програма – документ, що визначає *орієнтовну* послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів, зміст інтегрованого курсу (навчального предмета) та види навчальної діяльності учнів. Всі модельні навчальні програми природничої освітньої галузі розроблені на основі Державного стандарту базової середньої освіти та:

- ґрунтуються на визначених стандартом ціннісних орієнтирах;

- охоплюють формування наскрізних в усіх ключових компетентностях умінь;
- передбачають реалізацію вимог до обов'язкових результатів навчання у природничій освітній галузі;
- ураховують наступність між циклами навчання на рівнях початкової та базової середньої освіти;
- орієнтуються на компетентнісний потенціал, що визначає здатність природничої освітньої галузі формувати всі ключові компетентності через розвиток умінь і ставлень та базові знання.

Інтегровані курси для 5-6 класів природничої освітньої галузі представлені такими програмами:

- модельна навчальна програма «Пізнаємо природу». 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Біда Д. Д., Гільберг Т. Г., Колісник Я. І.);
- модельна навчальна програма «Пізнаємо природу». 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Коршевніук Т. В.);
- модельна навчальна програма «Пізнаємо природу. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Шаламов Р. В., Каліберда М. С., Григорович О. В., Фіцайло С. С.);
- модельна навчальна програма «Пізнаємо природу. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Бобкова О. С.);
- модельна навчальна програма «Природничі науки. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Білик Ж. І., Засєкіна Т. М., Лашевська Г. А., Яценко В. С.);
- модельна навчальна програма «Довкілля. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Григорович О.В.).

Звертаємо увагу, що інтегровані курси вивчаються за модельними навчальними програмами **або за навчальними програмами**, що мають містити опис результатів навчання учнів в обсязі не меншому, ніж передбачено Державним стандартом та/або відповідними модельними навчальними програмами.

Навчальна програма – документ, що визначає послідовність досягнення результатів навчання учнів із інтегрованого курсу (навчального предмета), опис його змісту та видів навчальної діяльності учнів із зазначенням орієнтовної кількості годин, необхідних на їх упровадження, та **затверджується педагогічною радою** закладу освіти. ***Навчальна програма не є копією модельної навчальної програми.*** В навчальній програмі модельна програма конкретизується.

Педагогам, які створюють навчальні програми на основі модельних навчальних програм **рекомендуємо опрацювати роз'яснення** за покликанням: nus.org.ua

Усвідомленню цілісності природничо-наукової картини світу, розвитку наукового мислення, набуттю досвіду розв'язання проблем природничого

змісту, формуванню креативних якостей, інноваційності, технологічних навичок сприяють і міжгалузеві інтегровані курси «STEM» і «Робототехніка»:

<https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/mizhhaluzevi-intehrovani-kursy/>

До кожної з модельних навчальних програм авторськими колективами та авторами створено підручники, зміст яких відповідає потребам сучасного учнівства. Електронні версії підручників є у вільному доступі на сайті Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» за покликаннями:

<https://lib.imzo.gov.ua/vibr-pdruchnikv-5-klas-2021---2022-roki/> або

[Природнича освітня галузь \(imzo.gov.ua\)](https://imzo.gov.ua).

03 червня 2022 року **оголошено результати вибору** закладами загальної середньої освіти підручників для 5 класу, поданих на конкурсний відбір підручників (крім електронних) для здобувачів повної загальної середньої освіти і педагогічних працівників у 2021-2022 роках (5 клас). Рекомендуємо звернути увагу на результати вибору, можливість друку підручника, відповідно до вибраної освітнім закладом модельної навчальної програми.

Для ефективного орієнтування у новоствореному навчальному контенті Інститутом модернізації змісту освіти (<https://imzo.gov.ua/2022/04/06/v-instituti-modernizatsii-zmistu-osvity-pidhotovleno-resurs-navchal-no-metodychna-skarbnytsia-nush-5-6-klasy/>) підготовлено ресурс «Навчально-методична скарбниця. НУШ 5-6 класи:», де навчальні та навчально-методичні матеріали розподілено за освітніми галузями Державного стандарту базової середньої освіти та відповідно до модельних навчальних програм:

https://docs.google.com/spreadsheets/d/1mC99CMln4MEbhW_G4v62ptgK8i0MpJAv/edit#gid=1559956736.

Інформуємо, що контент природничої освітньої галузі поступово буде доповнюватись новими компонентами для 5 і 6 класів після надання їм відповідних грифів Міністерства освіти і науки України. Також повідомляємо, що відкрито доступ до навчальних відеоматеріалів для підготовки до впровадження модельної навчальної програми інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» (авторський колектив: Дарія Біда, Тетяна Гільберг, Ярина Колісник) за покликанням:

<https://e-kolosok.org/navchalni-videomaterialy-piznayemo-pryrodu/>.

Пропоновані ресурси доцільно використовувати у підготовці до нового навчального року та в освітньому процесі.

Метою природничої освітньої галузі є формування особистості учня, який знає та розуміє основні закономірності живої і неживої природи, володіє певними вміннями її дослідження, виявляє допитливість, на основі здобутих знань і пізнавального досвіду усвідомлює цілісність природничо-наукової картини світу, здатен оцінити вплив природничих наук, техніки і технологій на сталий розвиток суспільства та можливі наслідки людської діяльності у природі, відповідально взаємодіє з навколишнім природним середовищем.

Компетентнісний потенціал природничої освітньої галузі та базові знання зазначені в Державному стандарті (додаток 9), в якому прописано, які уміння та ставлення мають бути сформовані в межах кожної ключової компетентності: <https://cutt.ly/WHyJPDi>

Вимоги до **обов'язкових результатів навчання** учнів з природничої освітньої галузі передбачають, що учень:

- пізнає світ природи засобами наукового дослідження;
- опрацьовує, систематизує та представляє інформацію природничого змісту;
- усвідомлює закономірності природи, роль природничих наук і техніки в житті людини;
- відповідально поводить себе для забезпечення сталого розвитку суспільства;
- розвиває власне наукове мислення, набуває досвіду розв'язання проблем природничого змісту (індивідуально та у співпраці з іншими особами).

Одним із викликів реалізації основних засад Нової української школи є оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти. Кожен учень має право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросовісне оцінювання результатів його навчання незалежно від виду та форми здобуття ним освіти, йдеться в **методичних рекомендаціях МОН України** щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів (Міністерством освіти і науки України затверджені «Рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5–6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти» (наказ Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 № 289: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86195/).

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів, що проводяться закладом, є **формувальне, поточне та підсумкове: тематичне, семестрове, річне**. За вибором закладу оцінювання може здійснюватися за системою оцінювання, визначеною законодавством, або за власною шкалою. За умови використання власної шкали заклад має визначити правила переведення загальної оцінки результатів навчання семестрового та річного оцінювання до системи, визначеної законодавством, для виставлення у Свідоцтві досягнень

Для реалізації формувального оцінювання, необхідно використовувати аналітичні інструменти й прийоми, що вимірюють рівень засвоєння знань і прогрес учнів у процесі пізнання. Орієнтовний перелік інструментів формувального оцінювання наведено в методичних рекомендаціях щодо особливостей організації освітнього процесу у першому (адаптивному) циклі/5 класах закладів загальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»: (Лист МОН №4.5/2303-21 від 06.08.2021): http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/83419/ Акцентуємо увагу, що оцінювання має бути зорієнтованим на очікувані групи результатів навчання, передбачені навчальною програмою з обраного інтегрованого курсу природничої освітньої галузі.

Означені мета, вимоги та виклики орієнтують учителя на вироблення стратегії та способів їх досягнення. Пріоритетність компетентнісного й діяльнісного підходів, конструктивна співпраця між учасниками освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства, активне використання сучасних цифрових технологій і пристроїв, компетентність з оцінювання - основні характеристики сучасного компетентнісно орієнтованого уроку.

В Новій українській школі розширюються функції та можливості вчителя. Сучасний учитель-це фасилітатор, консультант, тьютор, коуч, модератор освітнього процесу.

Нові соціально-професійні ролі педагога мотивують його бути проактивною, професійно гнучкою особистістю, що володіє новітніми технологіями, методиками гуманної педагогіки та стратегіями психологічного супроводу освітнього процесу.

Сьогодні учні більш, ніж будь-коли раніше, потребують підтримки і допомоги. Для забезпечення психологічної стійкості, достовірного інформування учасників освітнього процесу Міністерством освіти і науки України та партнерськими організаціями створено ресурси, матеріали яких можуть використовуватись як самими педагогами, так і рекомендуватись для використання батьками і школярами. Так, у листі Міністерства освіти і науки України від 29.03.2022 №1/3737-22 «Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні» надано переліки корисних ресурсів для дорослих та дітей, що спрямовані на психологічну підтримку та оприлюднено **контакти гарячих ліній організацій**, які надають психологічну підтримку при сильному емоційному потрясінні, стресі, відчутті небезпеки, що можуть викликати у дитини психологічну травму: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86164/

Також в Україні стартував проєкт психологічної підтримки «Поруч», в рамках якого навчають, як підтримати себе та близьких, як керувати емоціями в складні часи, як вгамувати біль і знайти себе в нових життєвих умовах, де знайти ресурси для цього:

<https://mon.gov.ua/ua/news/v-ukrayini-startuvav-proyekt-psihologichnoyi-pidtrimki-poruch>

Пріоритетом у роботі вчителя є збереження життя і здоров'я учнів. Уміння правильно оцінити ситуацію та обрати порядок дій є дуже важливим для кожної людини, а особливо – для працівників освітніх закладів. Алгоритми, як і що робити у разі надзвичайної ситуації та війни, розміщено на ресурсі Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти: [Техніка безпеки на період військового стану в Україні – Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти \(hoipro.km.ua\)](https://hoipro.km.ua)

Нова українська школа - це школа, в якій панує співпраця та взаєморозуміння, де вчать критично мислити, не боятись висловлювати власну думку, де багато творчості, експериментів, досліджень, моделювання та навчальних ігор. Підтвердженням цього є відгуки вчителів природничої освітньої галузі, що працювали у пілотних 5-х класах 2021-2022 навчального року.

На Хмельниччині для пілотування НУШ у базовій школі було визначено такі освітні заклади: гімназія №1 імені Володимира Красицького м. Хмельницького, гімназія №2 м. Хмельницького, Кам'янець-Подільський навчально-виховний комплекс №3 у складі «ЗОШ I-III ступенів та ліцею», Старокостянтинівська загальноосвітньої школи I-III ступенів №1 Старокостянтинівської міської ради, навчально-виховний комплекс «Спеціалізована школа I-III ступенів, ліцей «Успіх» м. Славути.

Педагогами було обрано дві модельні навчальні програми: «Пізнаємо природу» (авт. Біда Д., Гільберг Т., Колесник Я.) і «Природничі науки» (авт. Білик, Засєкіна Т., Лашевська Г., Яценко В.), які упроваджувалися в рамках інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 02 квітня 2021 року № 406.

Рік був насичений навчальними вебінарами проєкту «Навчаємось разом», формуванням навичок роботи в шкільних командах, професійних зусиллях досягти очікуваних результатів, реалізуючи зміст модельних навчальних програм. Зустрічі з авторськими колективами, представниками видавництв давали можливість обговорити якість пропонованих навчально-методичних комплектів, а злагоджена робота шкільних команд дозволила вирішити питання з варіантами оцінювання навчальних досягнень учнів та оформленням шкільної документації.

Підсумки з пілотування в 5-х класах за 2021-2022 н.р. ще не підведено, однак, з результатами дослідження за I семестр можна ознайомитись за покликанням:

<https://nus.org.ua/news/yak-uchyteli-otsinyly-rezultaty-pilotuvannya-nush-doslidzhennya/>

Найбільшою перевагою НУШ, зазначають педагоги-пілотники є те, що вона мотивує до змін, до постійного навчання новим методикам, до професійного зростання.

З метою підготовки вчителів природничої освітньої галузі до роботи в Новій українській школі Хмельницьким ОППО проведено тренінги, навчальні семінари, круглий стіл, консультації. Оперативне вирішення проблемних питань, обмін інформацією щодо використання в освітньому процесі навчально-методичних комплектів, сучасних методик, технологій оцінювання відбувалося через Viber- та фокус-групи. Участь вчителів-пілотників у всеукраїнській науково-практичній конференції «Неперервність та наступність між початковою та базовою загальною середньою освітою як передумови успіху реформ Нової української школи», вебінарах для територіальних громад Хмельниччини це можливість поділитися власним досвідом роботи та обговорити ключові питання освітнього процесу в НУШ.

З метою якісної підготовки вчителів природничої освітньої галузі до зміни парадигми освітнього процесу в НУШ та дотримання принципу наступності, рекомендуємо керівникам професійних спільнот та педагогам опрацювати:

- Державний стандарт базової середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. №898). URL: <https://cutt.ly/WHyJPDi> ;
- Типову освітню програму для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 № 235). URL: <https://cutt.ly/rHyZv09> ;

- Модельні навчальні програми природничої освітньої галузі:
<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>
- Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 №289).
URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86195/
- обговорити алгоритм створення навчальних програм на основі модельних;
- проаналізувати вимоги до обов'язкових та конкретних результатів навчання учнів, опрацювати орієнтири для оцінювання;
- дотримуватися під час організації уроків компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та інтегрованого підходів, що закладені в основу реалізації концепції «Нова українська школа»;
- упроваджувати під час уроків інтегрованих курсів природничої освітньої галузі інструменти формування оцінювання, з метою підвищення мотивації до навчання в учнів.

Звертаємо увагу, що до початку нового навчального року надійдуть інструктивно-методичні рекомендації МОН України, які необхідно опрацювати.

Лілія Мирна, методист НМЦ професійного розвитку керівних та педагогічних працівників установ і закладів дошкільної та загальної середньої освіти Хмельницького ОППО

Технологічна освітня галузь

Перехід суспільства до нового технологічного укладу призводить до соціально-економічних та технологічних змін, що потребують свого відображення у сфері не лише професійної, а й загальної середньої освіти. Процеси модернізації змісту та методів навчання проходять і в технологічній освітній галузі, яка є основою для формування технологічної культури випускників шкіл та успішного проходження ними подальшої професійної підготовки.

Зміст технологічної освітньої галузі у 5 класах Нової української школи у 2022-2023 навчальному році реалізовуватиметься відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>).

Для реалізації змісту технологічної освітньої галузі в Типовому навчальному плані для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою у 5 класі визначено кількість годин: мінімальна